

דגים טהורים

מדריך לבדיקת טהרת הדגים

כולל בירור מציאותי הילכתי ועיוני

נערך בע"ה ע"י

ישראל מאיר בן לאאמו"ר הגאון ר' דוד ארי' שליט"א מורגנשטרן

חורף תשע"ז

לידיעת הלומד הנכבד. בספר הובאו דברים אודות נהלי הכשרות בועדי
כשרות שונים, הדברים הינם עפ"י מה ששמענו מהם, ולא בהכרח שנבדקו
בפועל על ידינו.

בנושאים הנידונים בספר, יש דברים שכעת עודם בבירור, וכן ייתכנו שינויים והתחדשויות. המעוניינים בקבלת עדכונים בנושא זה, נא לשלוח בקשה לכתובת המייל: 3199@okmail.co.il

להשיג בכתובות דלהלן:

מורגנשטרן - סולם יעקב 5/49 רמות א'

מורגנשטרן - חזון איש 38 רמת שלמה

מורגנשטרן - שמואל הנביא 51 ירושלים

סיפל, רח' נתיבות המשפט 93, קרית ספר, מודיעין עילית

קרליץ, רח' בן זכאי 42, בני ברק

©

כל הזכויות שמורות

אין להעתיק חוברת זו או חלקים ממנה בשום אמצעי,
ללא רשות מפורשת מהמחבר

לבירורים הערות ושאלות בנושאי הספר, נא לפנות לכתובת המייל הנ"ל.

או בטל. 054-845-3199 בין 10:00 ל-10:30 כל ערב (בל"נ)

להזמנת שיעורים בנושאי הדגים ובדיקת טהרתם (בליווי מצגת) נא להשאיר הודעה במס' הנ"ל

תוכן העניינים

7.....הקדמה קצרה

9.....פרק א. הנידון והדין שלפנינו בקצרה

9.....מה הנושא?

10.....דגים ללא בדיקת סימני טהרה

11.....דגים ללא קשקשים אך ניכרים בתי הקשקש

11.....דגים המגיעים ללקוח ללא סימני טהרה

11.....חנניות הדגים

12.....בדיעבד

12.....טפילים

13.....שימורי טונה

14.....פרק ב. תקציר ההלכות והעיונים

14.....סימני הטהרה

14.....דיני הקשקשים

15.....הוכחת חתיכה על חברתה

16.....בתי הקשקשים

17.....מצוות עשה להבדיל בסימנים בין דג טמא לטהור

18.....אם מועיל 'רוב' לטהרת הדגים (עיונים, עיון ב' - עמ' 75)

18.....טביעות עין בטהרת הדג

20.....אומן לא מרע אומנותיה

20.....חזקה שהוחזקו לספק את הדג שהוזמן

21.....פרק ג. דגים קפואים

21.....כללים בדגים קפואים

22.....דג אמנון - מושט (tilapia)

23.....ההשגחה

26.....בדיקת סימני טהרת דג המושט ע"י הלקוח

26.....בתי הקשקש

27.....טביעות עין בדג המושט

- 28.....אופני בדיקת דג אמנון-מושט
- 30.....דג נצרן - דג טמא
- 31.....דג סלמון (Salmon)
- 32.....טפילים חיצוניים על העור
- 32.....ההשגחה
- 32.....צבע הדג
- 33.....בדיקת טהרת דג סלמון ע"י הלקוח
- 34.....דג בקלה (מרלזה)
- 35.....דג נסיכת הנילוס
- 37.....דג סול - פוטית (sole)
- 38.....אופן בדיקת דג סול
- 40.....דג דניס
- 40.....דג פורל
- 41.....דג קרפיון (carp)
- 41.....דג מקרל (mackerel)
- 42.....דג טונה - קפוא (tuna)

פרק ד. דגים מצוננים משומרים וכבושים.....43

- 43.....הכנת הדג
- 44.....טפילים
- 44.....דייג חובבני
- 44.....ההשגחה בחנויות הדגים
- 45.....פיקוח ע"י הלקוח
- 46.....דג טונה - שימורים
- 48.....סרדינים
- 49.....דג הערינג - מטיאס

העולה למעשה.....50

- 70.....עיון א - מצות עשה לבדוק בסימני הדגים
- 70.....שיטת הרמב"ם בעשה של בדיקת הסימנים
- 71.....חקירה בדעת הרמב"ם
- 72.....הראשונים החולקים על הרמב"ם
- 73.....דעת מפרשי הרמב"ם בדעת הרמב"ם

- לשיטת הרמב"ם - אם מכיר את מין הדגים בטביעות עין..... 74.
 הערה מלשון הגמ' על שיטות הסוברים שמצות עשה לבדוק תמיד..... 75.
 סיכום..... 76.

עיון ב - דין 'רוב' לטהרת הדגים..... 77.

- דברי הריב"ש - ממה שהצריכה תורה בדיקה יש לחוש גם למיעוט שאינו מצוי..... 77.
 דברי הריב"ש משום העשה דגים טהורים או הלאו דדגים טמאים..... 78.
 דברי האחרונים בביאור דברי הריב"ש - גזיה"כ היכא דאפשר לברר חייב לברר..... 78.
 הוכחה מדברי הלבוש שגם בסימני טהרה סומכים על רוב אך דוקא בראש רחב ושדרה..... 79.
 דברי רש"י בדג 'חילק'..... 80.
 דברי החו"ד והישועות יעקב שבעינין סנפיר וקשקשת ודאי ולא ספק..... 81.

עיון ג - טביעות עין והיכר מקום הקשקשים..... 83.

- טביעות עין בהיכר מין הדג..... 83.
 שיטות הראשונים בהיכר דג טהור בראש ושדרה..... 83.
 האם דברי הראשונים הנ"ל אמורים דוקא בדג שאינו שלם..... 86.
 סיכום והעולה לדינא..... 88.
 ראייה ממה שצריך התאמת החתיכות..... 89.
 היתר עפ"י בתי הקשקש..... 89.

עיון ד - נאמנות גוי משום "אומן לא מרע נפשיה"..... 91.

- מקור דין 'אומן לא מרע נפשיה'..... 91.
 הגבלות בהסתמכות על 'אומן לא מרע נפשיה'..... 92.
 דברי האגרות משה בנידון הסתמכות על מפעלים משום 'אומן לא מרע נפשיה'..... 94.
 הסתמכות על השגחה של 'יוצא ונכנס'..... 96.
 החולקים בענין הנ"ל..... 98.

עיון ה - רוב וחזקה מכח הנהגת המפעלים..... 99.

- אכריז ר' אבהו - קרבי דגים ועוברין ניקחין מכל אדם..... 99.
 דברי הפוסקים..... 100.
 צדדים שלא לסמוך על החזקה..... 100.
 רובא דליתא קמן - בנידון הנהגת הגוים..... 102.
 חזקה התלויה במעשה - בהנהגת הגוים..... 103.
 הערה בענין החזקה..... 106.
 ארחות רבינו בשם החזו"א..... 108.
 שו"ת אגרות משה..... 110.
 תשובת האגרות משה בהסבר דבריו הנ"ל..... 112.
 מאמרי הגר"א הענקין זצ"ל..... 118.

סיכום העולה למעשה ראה עמ' 50

אֶת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כָּל אֲשֶׁר לֹא סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם בַּיָּמִים
וּבַנְּחָלִים אַתֶּם תֹּאכְלוּ: וְכָל אֲשֶׁר אֵין לֹא סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים
מִכָּל שְׂרָץ הַמָּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שִׁקָּץ הֵם לָכֶם: וְשִׁקָּץ יִהְיֶה
לָכֶם מִבֶּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ וְאֶת גְּבֻלָּתָם תִּשְׁקְצוּ: כָּל אֲשֶׁר אֵין לֹא סִנְפִיר
וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם שִׁקָּץ הוּא לָכֶם:
(ויקרא יא, ט-יב)

רמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"א ה"א): "מנזות עשה לידע הסימנין שמבדילין בהן בין צהמה וחיה ועוף
ודגים וחגבים שמוותר לאכלן ובין שאין מותר לאכלן, שנאמר והבדלתם בין הצהמה הטהורה לטמאה ובין
העוף הטמא לטהור, ונאמר להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא
תאכל".

רמב"ן (ע"ה"ט שם): קשקשת, אלו הקצועים צו. לשון רש"י. וכן הוא בגמרא במסכת חולין (נט א). אבל לא
תבין מלשונם שהן קצועים בגופן ממש ודבוקים בעור הדג, אבל קראום קצועים שאין נדין ממנו ולא
מודעזעין צו כסנפיר. והם הקליפין העגולים שגלדן דומה לצפורן, שהם נפשטין מעור הדג ציד או צסכין,
אבל כל שהוא קצוע ודבוק בעור הדג ואינו נפרד מן העור כלל אינו קשקשת, ובעליו אסור הוא. (רמב"ן
שם).

מאירי (ע"ז לע.): "הרצה מיני דגים שקשקשת שלהם דקה עד מאד ואינה נכרת. וכו'. ...וכל ספק שיוולד
לו צענינים אלו אל יקל ראשו בהם עד שיתברר לו כדי שלא יצא לידי מכשול ולא יאונה לצדיק כל און".